הרב חיים ג׳קטר
רב קהילת שערי אורה, טינעק, נוא דזשערזי
ר״מ, ישיבה תיכונית דבערגן קאונטי
חבר, ב״ד דעליזאבעט

כתיבת גיטין במתא פארעמאס

ישנו צורך גדול לסדר גיטין במתא פארעמאס במדינת נוא דזשערזי. קיים סיכון שאם לא נסדר גיטין שמה אז יתגרשו זוגים שאינם שומרי תורה ומצות במישור האזרחי, אבל לא כדת משה וישראל.

א. כתיבת תיבת פארעמאס

הגאון הרב אלעזר מאיר טייץ שליט״א, אב״ד בית דין דעליזאבעט, החליט שיש לכתוב ״פא״

בהתחלת התיבה במקביל לכתיבת שם העיר והנהר פאסיאיק. שאר האותיות נכתבים כפי מנהגי מסדרי גיטין הותיקים כאן באמריקא. כותבים ״רע״ להברה שניה כמו שכתובים נעשוויל וסענטא פעי ע״פ הוראת הגר״מ פיינשטיין זצ״ל, והברת ״מאס״ כפי שהגרי״א הענקין זצ״ל כתב שם ״טאמאס״. וכן הסכים לזה הסופר הידוע ר׳ יעקב ליכטער שליט״א.

ב. נהר סעדל ריווער

הגבול המערבי של העיר פארעמאס הוא Saddle River, המשמש כבר כסימן למתא פער לאן. נוהגים לכתבו ״נהר סעדל ריווער״, על פי הוראת הגאון הרב גדליה דוב שווארץ שליט״א, אב״ד בית דין דאמריקא, והגרא״מ טייץ שליט״א. היות ותיבת ריווער היא חלק מן השם של נהר כותבים תיבת ריווער כמו שנוהגים לכתוב נהר איסט ריווער בברוקלין וקווינס, וכן נהר מאסקווא רעקא (רעקא זהו נהר בשפה הרוסית) במאסקווא.

ג. סימן שני

עיין בית שמואל (קכח:יח) ופ״ת (שם לג) שבדרך כלל כותבים שני סימנים לעיר שכותבים בה גיטין. אולם, אין לעיר פארעמאס סימן משמעותי

הראוי לכתבו בגט. יש שם נהרות קטנות (הנקראים brooks), אבל אין כדאי לכתבם בגיטין שאינם אלא סימן גרוע לעיר. ישנן בארות בעיר המספקות מים לקצת מן הבתים, אולם מהנדס העיר שלח לי מכתב שתשעים ושמנה אחוזים של מי העיר באים מחוץ לעיר, ורק שנים אחוזים של סיפקוי העיר באים ממי בארות הנמצאים בתוך פארעמס. הבית יוסף (אה״ע ס׳ קכח ד״ה ואם יש בעיר בארות) מביא מהמהרי״ק ״לא תחשב יושבת על מי בארות כאשר אין מסתפקין מהם כי אם מיעוטא דמיעוטא, דאיכא למיחש לפסול הגט לדעת מקצת פוסקים דנראה כמזוייף מתוכו שהרי בסיפוק תליא מילתא״.

ד. בארות העיר

ואע״פ שבשו״ת אגרות משה (ד:קא) כתוב שכיום אין כותבים בארות ע״פ הסיפוק כי אם סימן לעיר שראוי לחפור שם בארות, מ״מ עדיין אין מי בארות המספקים רק שנים אחוזים של מי העיר מהווים סימן יפה לעיר.

הלא אמר לי הרה״ג הרב ליב לאדעסמאן, אב״ד ומסדר גיטין במאנסי, שהגרמ״פ זצ״ל והגר״י קמינצקי זצ״ל הסכימו לכתוב מי בארות כסימן שני למתא מאנסי בגיטין, כי במאנסי מי בארות מספקים בין חמשה עשר וארבעים אחוזים (תלוי במדת הצורך) של מי העיר, ועל כן הבארות מהווים סימן יפה לעיר. וקיים חשש נוסף שאם יש רק בארות מועטים בעיר (ובמיוחד שאמר לי מהנדס העיר שכל הבארות בעיר נחפרו מלפני כארבעים שנה) יש לחוש שמא יתקלקלו, כמבואר בבית שמואל (קכח:טז). ולכן פסק לנו הגאון הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט״א, שיש לכתוב מי בארות כסימן העיר וויפעני רק אם יש שם הרבה בארות, לעקוף חשש שמא יתקלקלו הבארות.

אולם, בשו״ת משיב דבר (אה״ע נז) כתוב דהמהרי״ק, שאוסר לכתוב הסימן שמספק רק מיעוטא דמיעוטא דצרכי העיר, איירי במקרה שאין סימן יפה לעיר, כי אם מעינות או בארות. ולכן אם יש סימן יפה לעיר אפשר לכתוב מי בארות אשר מסתפקים רק מיעוטא דמיעוטא דסיפוקי העיר, בנוסף לסימן היפה.

מ״מ כנראה שהמנהג המקובל בימינו הוא לכתוב מי בארות בתור סימן העיר, רק אם מסתפקים ממנו הרבה. ובאמת בכל המקומות אשר קבענו לכתוב גיטין וכותב מי בארות כסימן שני לעיר (כמו בליווינגסטאן, עדיסאן, וויפעני הנ״ל), הבארות מספקים אחוז משמועתי של סיפוקי העיר. וידוע שבשו״ת משכנות יעקב (יו״ד א:יז), קבע שעשרה אחוזים מהווה כבר מיעוט משמעותי.

סוף דבר, אם הדבר מוטל בספק הלא הרמ״א (אה״ע ס״ס קכח) פוסק (בהקשר של כתיבת סימני העיר בגט) ״תמיד יותר יש ליכנס לספק חסרון מלספק שינוי״. ולכן כנראה שלא כדאי לכתוב מי בארות בתור סימן שני לפארעמאס.

ה. כתיבת רק סימן אחד בעיר

ע׳ פ״ת (אה״ע ס״ק כח וס״ק לג) המביא מהבית מאיר (ס׳ ד) וגט מקושר (אות קח) שבשעת הדחק אפשר לכתוב גט בעיר שיש לה רק סימן אחד כמו שכתבו גיטין במתא ליסא דיתבא על מי מעינות. וכן נוהגים כאן במדינתינו במתא ריטשמאנד וכן במתא טאלסא, וכן בארצינו הקדושה בעיירות רמת גן, רחובות, פתח תקוה, כפר סבא, ובאר שבע. וכבר אמר לי הגרז״ן גולדברג שליט״א שאם אין עוד עיר בעולם שיש לה סימן היחידי הזה, אפשר לכתוב גיטין במקום הזה. הלא ע׳ בביאור הגר״א (אה״ע קכח:כ) שהסיבה למנהג לכתוב שמות הנהרות בגט הוא להבדיל בין שתי עיירות עם אותו שם (״חיישינן לשני שוירי״), ואם אין עוד עיר בעולם עם אותו הסימן א״כ נפל חשש שני שוירי. בדקתי ולא מצאתי עוד עיר בשם פארעמאס בעולם ולא מצאתי עוד נהר בשם סעדל ריווער בעולם, ולכן ע״פ הנחיית הגרז״ן שליט״א אפשר לכתוב גיטין בפארעמאס אע״פ שכותבים רק סימן אחד.

וכן בב״ש הנ״ל מסביר סיבת המנהג לכתוב בגט ב׳ נהרות ״דתו ליכא חשש דמתרמי עוד עיר אחרת עם ב׳ נהרות מקראים כן״. ולכן בימינו שבקלות אפשר להבחין אם יש עוד עיר עם אותו סימן אפשר לומר שבכה״ג לא נהגו וסגי עם סימן אחד אם ידוע שאין עוד עיר בעולם עם אותו שם ואותו סימן, כהוראת הגרז״ן שליט״א, דבר שלא היה שייך בימי הבית שמואל.

ו. מסקנה

פסקו הגאון הרב ג״ד שווארץ שליט״א והגאון הרב א״מ טייץ שליט״א וכן הרה״ג הרב מענדל סענדרוביץ שליט״א אב״ד דווילמאקי (מחבר ספר ״הארץ לעריה״ העוסק בכתיבת שמות וסימני עיירות בגיטין בכל רחבי צפון אמריקא) שיש לכתוב במקום שעת הדחק גדול ״פארעמאס מתא דיתבא על נהר סעדל ריווער.״

חדר חושן משפט